

Міністерство освіти і науки України
Сумська обласна рада
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
вул. Римського-Корсакова, 5, м. Суми, 40007, тел. /Факс: (0542) 33-40-67;
e-mail: sumy.oippo@gmail.com Код ЄДРПОУ 02139771

03.04.2015 № 278

на № _____ від _____

Начальникам управлінь (відділів)
освіти (освіти і науки; освіти,
молоді та спорту), міських рад,
міськвиконкомів,
райдержадміністрацій

Про специфіку організації
діяльності з виявлення,
вивчення, узагальнення,
схвалення, поширення
(впровадження) передового
педагогічного досвіду

На численні звернення педагогічних працівників області щодо специфіки виявлення, вивчення, узагальнення, схвалення, поширення (впровадження) передового педагогічного досвіду, Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти надсилає інформацію щодо специфіки організації відповідної діяльності (додається) – у доповнення до методичних рекомендацій «Вивчення, узагальнення, поширення передового педагогічного досвіду» (затверджено рішенням вченої ради Сумського ОІППО, протокол № 1 від 26.08.2010 року) для опрацювання та використання в роботі.

Нагадуємо, що з 2008 року в СОІППО (корпус № 2) функціонує обласний кабінет передового педагогічного досвіду, де можна ознайомитися з матеріалами передового педагогічного досвіду, узагальненого на районному (міському), обласному рівнях; отримати відповідну консультацію.

Просимо довести зазначену інформацію до відома методистів методичних кабінетів, керівників навчальних закладів.

Додаток до листа на 6 арк.

Проректор

І.В. Удовиченко

Корень Л.В.
33-03-29

Специфіка організації діяльності з виявлення, вивчення, узагальнення,
схвалення, поширення (впровадження)
передового педагогічного досвіду

Зміни суспільного життя в Україні вимагають від усіх педагогічних колективів працювати по-новому, створювати атмосферу пошуку, оновлювати форми і методи навчання, виховання.

Новий зміст освіти, розробка авторських програм, освоєння електронних підручників, введення нових навчальних дисциплін, пошук оригінальних методів викладання є мотивацією творчої діяльності вчителя. Творчий вчитель соціально корисний не тільки результатами праці, а й тим, що він ділиться творчими ідеями, напрацюваннями з іншими.

Звідси, – виявлення, вивчення, узагальнення, схвалення, поширення (впровадження) передового педагогічного досвіду є одним із актуальних завдань процесу модернізації української національної школи.

Передовий педагогічний досвід – педагогічна діяльність, у процесі якої використовуються оригінальні форми, методи, прийоми, засоби, технології навчання та виховання у практичному розв'язанні актуальних педагогічних проблем.

Виявлення, вивчення, узагальнення, схвалення, поширення (впровадження) передового педагогічного досвіду – один із напрямів щоденної діяльності працівників методичних кабінетів, адміністрації навчальних закладів області, учителів.

Роботу за цим напрямом доцільно організувати відповідно до рекомендацій «Про вдосконалення системи вивчення й поширення передового педагогічного досвіду», схвалених колегією Міністерства освіти України від 23.11.1987 № 9/108 [Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти України. – 1988. – №1], методичних рекомендацій Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти «Вивчення, узагальнення, поширення передового педагогічного досвіду» (затверджено рішенням вченої ради Сумського ОІППО, протокол № 1 від 26.08.2010 року) та зразків оформлення узагальнених матеріалів з досвіду роботи (додатки до вказаних вище методичних рекомендацій).

У навчальних закладах Сумської області працює чимало ініціативних педагогів, які застосовують нові ефективні форми й методи навчання, виховання. Тому, найпоширенішою формою виявлення передового педагогічного досвіду є спостереження адміністрацією закладу за роботою педагогічних працівників під час відвідування уроків, позакласних заходів, факультативів; їх виступів з досвіду роботи на засіданнях педагогічної або методичної рад; вивчення шкільної документації, інших матеріалів тощо.

Звідси, завдання адміністрації навчального закладу полягає у формуванні, підтримці творчого пошуку педагогів.

Своєчасно передбачити оригінальне й нове в роботі вчителя, допомогти, надати можливість теоретично осмислити свій педагогічний досвід – одне з напрямів діяльності керівника навчального закладу.

У той же час, слід на практиці перейти від стихійного пошуку носіїв передового досвіду до моделювання й проектування передового педагогічного досвіду, його формування. Це – один із ефективних і перспективних шляхів органічного поєднання досягнень педагогічної науки та успішної педагогічної практики, спрямованих на задоволення потреб навчальних закладів. Тому, головним завданням керівників навчальних закладів є створення в закладі чіткої системи виявлення, вивчення, схвалення, поширення (впровадження) нових прогресивних ідей у педагогічну практику.

Аналізуючи досвід роботи творчо працюючого вчителя, адміністрації навчального закладу доцільно пропонувати педагогові різні механізми фіксації та презентації свого досвіду: на першому етапі – виступ на педагогічній раді, методичних заходах у школі; на другому (якщо досвід цього заслуговує) – виступи під час заходів районного (міського), обласного рівнів, участь у конкурсах, виставках, експозиціях, конференціях; на третьому етапі – публікації у педагогічній пресі, виступи під час он-лайн заходів.

Щоб запланувати виявлений досвід на вивчення, у свою чергу, доцільно проаналізувати його на «відповідність»:

- учора передовий – завтра неактуальний;
- для одних передовий, для інших – етап, що пройшов;
- в одних умовах – передовий, в інших – не має цінності.

Якщо досвід педагога є дійсно передовим, перспективним, тоді доцільно його планувати на вивчення.

Важлива сторона ідентифікації досвіду – його теоретичне осмислення й обґрунтування. Необхідно ідентифікувати досвід з усіма позиціями класифікаційної схеми освітніх технологій. Якщо система роботи вчителя відповідає критеріям передового педагогічного досвіду, на засіданні методичної ради школи ухвалюється рішення про вивчення передового педагогічного досвіду вчителя з певної науково-методичної проблеми; видається відповідний наказ по навчальному закладу. Заступник директора з навчально-виховної роботи складає план вивчення досвіду.

На першому етапі слід запланувати вивчення (триває, як правило, 2-3 роки) системи загалом та окремих ланок навчально-виховного процесу зокрема.

На другому – спостереження та аналіз досвіду творчого учителя, з метою уточнення висновків про ефективність методичної системи; частковий опис досвіду.

У проміжках між етапами – корекція досвіду, відповідно до обраних вихідних положень.

У ході відвідування уроків слід звернути увагу на відповідність змісту роботи вчителя поставленим завданням, специфіку:

- урахування індивідуальних особливостей учнів;
- оптимальність вибору організаційних форм, методів і прийомів навчання;
- доцільність та ефективність використання вчителем засобів навчання.

У період вивчення досвіду доцільно здійснювати аналіз ефективності впровадження освітніх технологій, методів, форм; їх вплив на результати навчання.

Після цієї діяльності можна узагальнювати досвід творчого вчителя, оформлювати опис досвіду. Опис системи роботи вчителя, його авторської технології охоплює не одну якусь сторону навчально-виховного процесу, а різні сторони досвіду, які відображають його специфічні особливості:

- підготовка вчителя до нового навчального року, викладання навчальної теми окремого уроку;
- викладання вчителем змісту нового матеріалу, його практична спрямованість;
- організація самостійної роботи учнів на уроці, з урахуванням індивідуального підходу;
- перевірка та оцінювання знань, умінь і навичок учнів;
- визначення складності, диференційованості домашніх завдань, їх перевірка і виконання;
- проведення позакласної роботи.

Як показує практика, опис – один із самих об'ємних процесів на етапі узагальнення досвіду.

Опис досвіду слід починати з вступної частини, у якій розкривається актуальність і соціальна значущість досвіду. Важливо тут зробити акцент на теоріях, концепціях, технологіях, методах, запозичених учителем в інших авторів, колег та адаптованих до власних; або авторських, розроблених ним, реалізація їх на практиці; взаємозв'язок із сучасними науковими дослідженнями; короткий огляд документів та анотований аналіз літератури з даної проблеми. У процесі аналізу літератури необхідно акцентувати увагу на тому, що вже вивчено та узагальнено за цим напрямом. Тобто, в даній частині повинно простежуватися теоретичне підґрунтя досвіду, мета, сутність досвіду (опис становить, як правило, 1/8 текстового матеріалу). Особливо доцільно звернути увагу на опис основної частини досвіду (не менше 10 сторінок тексту), де детально бажано розкрити технології, методи, прийоми, засоби навчання дітей, що використовує вчитель під час проведення уроків та позакласних заходів. Бажано виокремити оригінальні прийоми, а також нові, створені власне носієм досвіду. Систему конкретних дій автора доцільно супроводжувати яскравими прикладами, переконливими ілюстраціями; розкрити зв'язок між метою діяльності носія, засобами дослідження та одержаними результатами. У цілому матеріал слід викласти логічно,

конкретно, науково-обґрунтовано, бібліографічно грамотно, висвітливши не лише технологію педагогічної праці, а й її результати.

Закінчити опис досвіду доцільно показниками результативності, де висвітлити:

- набуті дітьми уміння й навички в обсязі державної програми (стандартів освіти), з урахуванням індивідуальних особливостей і здібностей учнів;
- якість знань учнів з предмету;
- вихованість учнів, сформованість їхнього світогляду;
- конкретні результати навчальної діяльності.

Аналіз отриманих результатів діяльності педагога доцільно подати в таблицях, схемах, діаграмах, рисунках, із коротким аналітичним коментарем; важливо розкрити динаміку змін.

У заключній частині опису необхідно сформулювати висновки і рекомендації, які повинні бути науково обґрунтованими; обов'язково вказати позитивні результати роботи носія досвіду (співставити з тим, що було раніше, або досягненнями інших).

Висновки – важлива частина роботи, де надається оцінка підсумкам діяльності, ефективності досвіду, розкривається можливість його використання. У рекомендаціях визначають подальшу роботу, яку вважають необхідною для більш глибокого вивчення проблеми, приділяючи основну увагу пропозиціям щодо ефективного використання результатів досвіду. Рекомендації повинні носити конкретний характер.

Опис досвіду доцільно супроводжувати додатками (у наростаючому порядку) для розкриття повноти змісту. Доцільно додати розробки уроків із конкретної теми й позакласних заходів.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить своєрідний опис використаних джерел. Під час складання списку використаних джерел з проблеми, які вказуються в алфавітному порядку, необхідно дотримуватися загальноприйнятих форм запису.

Наступна процедура – об'єктивне оцінювання:

- метод експертного оцінювання – широке обговорення й оцінювання досвіду «експертами» (педагогами, методистами, психологами, учителями-предметниками);
- метод експериментальної перевірки – оцінка на практиці всього досвіду або його елементів.

Після отримання позитивної оцінки, передовий педагогічний досвід схвалюється на засіданні методичної ради (приймається рішення про його поширення (впровадження) у практику педагогічної роботи закладу).

Узагальнений досвід, який заслуговує на увагу, поширюється різними формами і методами. К.Д. Ушинський застерігав: «Педагогічне відкриття, педагогічний досвід можуть залишитися бездіяльними цінностями, якщо не подбати про те, щоб даними цінностями оволоділи педагогічні кадри».

Термін «впровадження» відображає обов'язковість використання педагогічного досвіду у власній практиці, з метою її вдосконалення.

Важливе значення для використання досвіду у педагогічній практиці має чітке визначення головної ідеї й педагогічних умов його впровадження.

Процес упровадження відбувається послідовно:

1) підготовчий етап – ознайомлення вчителів з передовим досвідом, роз'яснення його переваг у порівнянні з традиційними напрацюваннями;

2) другий – створення творчої групи (очолює носій досвіду, учитель-методист або керівник навчального закладу), до складу якої входять учителі (на добровільній основі);

3) третій – оволодіння практичними навичками, трансформація нових ідей у власну методичну систему;

4) четвертий – вивчення й аналіз результатів діяльності.

Аналіз практики свідчить, що (під час втілення ідей передового педагогічного досвіду в практику роботи) вживаються різні терміни:

– поширення – дії організаційного характеру, спрямовані на популяризацію нової педагогічної ідеї;

– впровадження – поєднання власного досвіду з новими ідеями у процесі діяльності, з метою її вдосконалення (відображає обов'язковість дій щодо реалізації педагогічного досвіду). Трансформуючи досвід колег у власний, учитель використовує та реалізує ті досягнення, які задовольняють його професійні потреби та сучасної педагогічної практики.

Після того, як відбувся продуктивний синтез власного досвіду з новим і учитель переконався, що отримав позитивні результати в роботі, впровадження поступово переростає у використання та освоєння досвіду:

– використання – синтез індивідуальних досягнень із новими ідеями, які стали особистісними; добровільне втілення тих чи інших передових досягнень, котрі приносять користь у навчально-виховній роботі вчителя. Важливе значення для використання досвіду у педагогічній практиці має чітке визначення головної ідеї й педагогічних умов його впровадження.

– освоєння досвіду – глибоке, ґрунтовне вивчення змісту досвіду, його суті та трансформації нових ідей у власну методичну систему. Освоєння (у порівнянні з попередніми термінами) охоплює більш широкий спектр діяльності вчителя, який починається вивченням змісту передового досвіду, виділенням головного в ньому і завершується ефективною реалізацією передових ідей у педагогічній практиці.

Технологію поширення, впровадження, використання, освоєння педагогічного досвіду в практиці діяльності можна продемонструвати такою послідовністю дій:

– ознайомлення вчителів із досвідом, роз'яснення його переваг (порівняно з традиційними методами, формами, прийомами);

– створення сприятливих умов для розвитку творчості вчителів;

– презентація досвіду на засіданнях методичних об'єднань, семінарах, засіданнях педагогічної та науково-методичної рад, науково-практичних конференціях, педагогічних читаннях тощо;

– створення авторських шкіл, шкіл педагогічного досвіду, якими керують його носії; авторських майстерень, шкіл новаторства;

– проведення майстер-класів, технологічних майстерень, педагогічних симпозіумів, естафет педагогічного досвіду, методичних аукціонів; випуск методичних посібників, інформаційно-методичних бюлетенів, анотованих каталогів, підготовка та публікація статей з теми досвіду в періодичній пресі;

– наочна популяризація педагогічного досвіду методом експонування матеріалів під час роботи шкільної, районної, обласної педагогічних виставок;

– популяризація за допомогою технічних засобів навчання; створення фільмів, банку даних передового педагогічного досвіду кращих учителів і навчальних закладів, відео-медіатеки педагогічного досвіду.

Кожна форма науково-методичної роботи виконує важливу роль, оскільки сприяє підвищенню фахової майстерності педагогічних працівників, їх конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг.

Передовий педагогічний досвід може характеризуватися перспективністю свого розвитку, і тому, після його впровадження, він удосконалюється в практиці роботи вчителя, який його створив та в роботі вчителів, які взяли досвід на озброєння.

На специфіку добору форм впливає також рівень (шкільний, місцевий, обласний, державний, міжнародний) досвіду.

З метою формування у молодих учителів уміння вивчати, моделювати, упроваджувати в своїй практиці передовий педагогічний досвід колег, на засіданнях районних (міських) методичних об'єднань, під час роботи шкіл молодого вчителя доцільно започаткувати рубрики: «Уроки майстерності», «У творчій лабораторії майстра» та інші.

Отже, процес вивчення передового педагогічного досвіду проходить складний тривалий шлях і охоплює широку сферу педагогічної праці вчителя, що починається з вивчення його змісту та завершується ефективною реалізацією й трансформацією ідей у власній методичній практиці.

Саме від чіткої організації цієї справи залежить досягнення стійких високих результатів у навчально-виховній роботі вчителів. Постійне підвищення рівня кваліфікації, удосконалення творчої майстерності, упровадження в практику роботи науково-педагогічних досягнень та інноваційних технологій – акценти особистої траєкторії фахового зростання педагога.